

Szczecin 09.05.2019r.

dr hab. Teresa Żółkowska prof.US

Instytut Pedagogiki

Uniwersytet Szczeciński

RECENZJA

rozprawy doktorskiej magister Haliny Zwiercan pt. "Psychomotoryka w rozwijaniu muzycznych zdolności dziecka przedszkolnego" przygotowana pod kierunkiem dr hab. Joanny Kruk-Lasockiej prof. DSW

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska Pani magister Haliny Zwiercan przygotowana pod kierunkiem naukowym dr hab. Joanny Kruk-Lasockiej prof. DSW to propozycja o charakterze interdyscyplinarnym. Doktorantka podjęła bowiem problematykę rozwijania muzycznych zdolności dziecka w oparciu o psychomotorykę, dokonując próby rozpoznawania uzdolnień muzycznych u dzieci, sposobów kształcenia umiejętności muzycznych oraz rozwijania kompetencji emocjonalnych, społecznych i kreatywności dzieci w wieku przedszkolnym. Już na wstępie recenzji pragnę podkreślić walory rozprawy. Wyrażam uznanie dla przyjętej koncepcji badań. Podkreślam wnikliwość i swobodę Doktorantki w poruszaniu się w przyjętym obszarze badań oraz precyzyjność przeprowadzanych analiz i dogłębną interpretację uzyskanych wyników.

Pragnę również zaznaczyć, że podjęte zagadnienie jest aktualne i ważne zarówno dla dzieci w wieku przedszkolnym, ich rodziców jak i nauczycieli. Składam też Doktorantce gratulacje w

związku z wypracowaniem zaleceń dla praktyki pedagogicznej odnoszących się do wspomaganie uzdolnień muzycznych oraz opracowania autorskiego programu i autorskich pomocy dydaktycznych. Wskazane walory czynią pracę doktorską magister Haliny Zwiercan wartościowym dla pedagogiki projektem.

Recenzowana praca to przykład klasycznej rozprawy teoretyczno-empirycznej. Treść i struktura pracy wynikają z tematu i przyjętych problemów. Rozprawa liczy 120 stron i ma rozbudowaną strukturę. Składa się ze „Wstępu”, czterech głównych części : „Podstawy teoretyczne”, „Podstawy metodologiczne badań własnych”, „Analiza i interpretacja wyników badań nad wykorzystaniem koncepcji psychomotoryki we wspieraniu rozwoju uzdolnień muzycznych badanych dzieci” oraz „ Dyskusja nad możliwościami wspierania rozwoju muzycznego dzieci w oparciu o przygotowany projekt”. Pracę kończy „Aneks” w którym zaprezentowany jest program zajęć rozwijających zdolności muzyczne dzieci w oparciu o „Psychomotorykę Spotkania”, zajmujący 80 stron.

Podstawowy problem dysertacji został szeroko przeanalizowany w rozdziale pierwszym, na który składają się cztery podrozdziały: „ Psychomotoryka jako koncepcja rozwoju zdolności muzycznych dziecka przedszkolnego”, „ Teoria myślenia dywergencyjnego J.P. Guilforda”, „ Rozumienie zdolności muzycznych i ich rozwój u dziecka przedszkolnego”, „ Rozwój psychoruchowy dziecka sześciolatniego” oraz „ Specjalne potrzeby edukacyjne w kontekście trudności emocjonalno-społecznych”. Szeroki przegląd badań i bogata analiza treści teoretycznych zaprezentowana w wyżej wymienionych podrozdziałach dotyczyła psychomotoryki, jej roli w rozwijaniu zdolności muzycznych dziecka, kierunków badań nad rozwojem dziecka sześciolatniego, metod wspomaganie rozwoju umiejętności dziecka przedszkolnego.

Rozdział pierwszy przygotowany został w sposób kompetentny w oparciu o literaturę przedmiotu (polską i zagraniczną). Treści zostały zaprezentowane w sposób komunikatywny, logiczny. Prezentacja przedmiotu analiz ma cechy kompetentnego opracowania teoretycznego. Doktorantka uzasadnia znaczenie problemu badawczego, prowadzi pogłębione analizy, oparte na aktualnych teoriach i doniesieniach z badań. Należy też podkreślić, że Autorka nie pozostaje na etapie rekonstrukcji prezentowanych ujęć badawczych, lecz podejmuje dyskusję, wskazuje na własne rozumienie tematyki. Pani magister Halina Zwiercan dostrzega kontekst i kierunki możliwych oddziaływań na rozwój umiejętności dzieci sześciolatnich. Walory pracy podnosi też osobiste zaangażowanie Doktorantki, która to opracowuje własny program rozwoju umiejętności muzycznych, przeprowadza zajęcia w oparciu o autorskie scenariusze i przy wykorzystaniu autorskich pomocy dydaktycznych. Osobiste zaangażowanie widoczne jest w

całej pracy, w sposobie doboru literatury, prowadzeniu dyskusji z teoriami, koncepcjami i w działaniu na rzecz rozwijania umiejętności muzycznych dzieci. Tłem teoretycznym dla prowadzonych działań czyni Doktorantka koncepcję psychomotoryki oraz koncepcje E. Levinasa i J. Tischnera. Łącząc wspomniane podejścia Pani magister Halina Zwiercan opowiada się za „Psychomotoryką Spotkania”, koncepcją wypracowaną przez dr hab. Joannę Kruk-Lasocką prof. DSW.

Kolejną część pracy stanowi konceptualizacja badań własnych (rozdział 2). Problematyka badawcza osadzona jest w granicach wyznaczonych we wcześniejszych rozdziałach. Są one wyrażone w sformułowanych celach badań. Oceniając część metodologiczną pracy, pragnę wskazać, że Doktorantka bazuje na badaniach w działaniu i indywidualnym studium przypadku. Odnosząc się do przyjętej perspektywy teoretycznej i empirycznej badań należy wskazać na refleksyjność Autorki w zakresie epistemologiczno-metodologicznego kontekstu badań własnych. Cele i przedmiot pracy są dobrze przygotowane. Właściwie, zgodnie z przyjętą strategią jakościową, są też opracowane problem główny i problemy szczegółowe. Ważnym dokonaniem jest też kwestia doboru technik badawczych. Wśród licznych propozycji na uwagę zasługują autorskie sposoby (zabawy, bajki psychomotoryczne, pomoce dydaktyczne) diagnozy i kształcenia umiejętności gry na skrzypcach u dzieci sześciolletnich. Niewątpliwie Doktorantka jest doświadczoną i dojrzałą badaczką. Na co wskazuje sposób planowania i realizacji badań własnych. Cały projekt jest przemyślany i dobrze zademonstrowany.

Część trzecia pracy zawiera efekty badań nad wykorzystaniem koncepcji psychomotoryki we wspieraniu uzdolnień muzycznych dzieci. Na wstępie Pani magister Halina Zwiercan dokonała rozpoznania zdolności muzycznych dzieci korzystając z zabaw i bajek psychomotorycznych. Z grupy 50 dzieci poddanych badaniu Autorka wyłoniła sześcioro uczniów, którzy mieli podjąć indywidualną naukę gry na fortepianie. Doktorantka szczegółowo scharakteryzowała sylwetki badanych wskazując na słuch muzyczny, poczucie rytmu, sprawność motoryczną. Następnie opisała poziom rozwoju emocjonalno-społecznego dzieci, ich percepcję sytuacji rodzinnej oraz poziom kreatywności na początku gry na instrumencie. W dalszej kolejności zgodnie z przyjętą koncepcją badania magister Halina Zwiercan opisała etapy nauki gry na skrzypkach z wykorzystaniem bajek psychomotorycznych, zajęć zespołowych, koncertów przedszkolnych, zabaw ruchowych z zastosowaniem autorskich pomocy dydaktycznych. W końcowym etapie badań Pani magister Halina Zwiercan dokonała ponownej oceny poziomu rozwoju emocjonalno-społecznego badanych i ich poziomu kreatywności. Wnioski z badań i dyskusja nad możliwościami wspierania rozwoju muzycznego dzieci w oparciu o przygotowany autorski projekt Doktorantka zaprezentowała w odniesieniu

do poszczególnych etapów, form podjętych działań jak i indywidualnych możliwości dzieci uczących się gry na skrzypcach. Takie zakończenie w mojej opinii uprawomocnia wypracowane wnioski i postulaty badawcze.

Za bardzo cenne w trzeciej części rozprawy uznaję opracowanie autorskiego programu rozwoju muzycznych zdolności dzieci, przygotowanego w oparciu o koncepcję psychomotoryki połączonej ze spotkaniem i dialogiem. Programu, który umożliwił poznanie potrzeb dzieci, podjęcie działań niwelujących ich deficyty i rozwijających ich zdolności muzyczne. Omawiany program jest znaczącym wkładem Pani magister Haliny Zwiercan w dorobek pedagogiki. To co jest mocną stroną tego programu to jego wielowątkowość, ugruntowanie w przeprowadzonych badaniach oraz osadzenie w teorii. Przygotowany program, moim zdaniem, odzwierciedla istotę badań pedagogicznych ponieważ jest przykładem łączenia wyników badań ze szkicowaniem interwencji pedagogicznej.

Dojrzałość Pani magister Haliny Zwiercan ujawnia się w końcowej części pracy, gdzie wskazuje na możliwości rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i sposoby efektywnego wspierania ich zdolności. Wartością pracy jest też postulowanie dostosowania zajęć z dziećmi w wieku przedszkolnym do różnic rozwojowych, specyfiki potrzeb dzieci i różnorodności ich zainteresowań.

Podsumowując pragnę podkreślić, że wyraźnie można odczytać poglądy Doktorantki i jej propozycje dla edukacji. W opinii Pani magister Haliny Zwiercan koncepcja „Psychomotoryki Spotkania” zmienia postrzeganie dziecka przez nauczyciela. Dzięki psychomotorycznym zabawom dziecko pozwala prowadzić się ku rozwijaniu swoich zdolności bez przymusu i zanudzenia. Nauczyciel przy pomocy „Psychomotoryki Spotkania” otwiera się na dzieci i dzięki temu uzyskuje ważne informacje na temat ich potrzeb i możliwości. Psychomotoryka Spotkania wspomaga rozwój dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (s. 108).

Konkluzja

Konkludując pragnę podkreślić, że dysertacja magister Haliny Zwiercan pt. „Psychomotoryka w rozwijaniu muzycznych zdolności dziecka przedszkolnego” przygotowana pod kierunkiem dr hab. Joanny Kruk-Lasockiej prof. DSW jest wartościową pozycją w dorobku

pedagogiki. W pracy dostrzega się rzetelność i sprawność w panowaniu nad materiałem badawczym. Podjęta problematyka jest i ważna społecznie i atrakcyjna poznawczo zarówno w perspektywie praktycznej jak i teoretycznej. A uzyskane wyniki badań staną się zapewne podstawą do dokonywania przez kolejnych badaczy uogólnień czy kreślenia pewnych prognoz, pokazywania perspektyw w obszarze pedagogiki.

Magister Halina Zwiercan w swojej pracy zamieściła bogaty przegląd literatury, wykazała się wiedzą, znajomością przedmiotu i dojrzałością w interpretacji trudnych, ale jakże ważnych zagadnień. Na podkreślenie zasługuje język pracy, naukowy, precyzyjny. Praca napisana jest w sposób komunikatywny i ciekawy. Autorka dysponuje dobrym warszatem badawczym. Ujawnia kompetencje metodologiczne, potrafi właściwie zaprojektować, zrealizować i zinterpretować zadania badawcze. Zawarte w pracy rozważania są dowodem dojrzałej postawy i gotowości do podejmowania samodzielnych studiów oraz badań naukowych w obrębie pedagogiki.

Wszystkie sformułowane powyżej opinie pozwalają zarekomendować pracę jako spełniającą wymogi dysertacji doktorskiej z zakresu pedagogiki. Wnoszę, więc o jej przyjęcie i dopuszczenie Pani magister Haliny Zwiercan do dalszej procedury nadania jej stopnia naukowego doktora.

Terese Rótkowska